

ประวัติศาสตร์ความสัมพันธ์ของอาณาจักรล้านช้างและอาณาจักรไควต
ระหว่างกลางคริสต์ศตวรรษที่ 14 - ต้นคริสต์ศตวรรษที่ 18¹
The History of the Relationship between the Kingdom of Lanxang and
Dai Viet from the Mid - Fourteenth to the Early Eighteenth Centuries

สุติดา ต้นเลิศ², อนันท์ธนา เมธานนท์³
Sutida Tonlerd², Ananthana Methanont³

Received: December 23, 2021

Revised: September 27, 2023

Accepted: October 24, 2023

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้เป็นการศึกษาประวัติศาสตร์ความสัมพันธ์ของอาณาจักรล้านช้างกับอาณาจักรไควตจากช่วงกลางคริสต์ศตวรรษที่ 14 จนถึงต้นคริสต์ศตวรรษที่ 15 ค.ศ.1353-1713 หรือตั้งแต่การก่อตั้ง อาณาจักรล้านช้างใน ค.ศ. 1353 ถึงช่วงเวลาที่ยาอาณาจักรล้านช้างแตกแยกออกเป็น 3 อาณาจักรใน ค.ศ.1713 โดยการศึกษาและวิเคราะห์ เอกสารพื้นเมือง ร่วมสมัย กับหลักฐานชั้นรองที่เกี่ยวข้องต่าง ๆ ของลาวและเวียดนาม การศึกษาพบว่าในช่วงเวลาสี่ศตวรรษดังกล่าว อาณาจักรล้านช้างและไควต มีความสัมพันธ์ในลักษณะการเป็น คู่ขัดแย้งและการเป็น พันธมิตรทางการเมืองและเศรษฐกิจ อย่างไรก็ตาม หลังการปฏิวัติสังคมนิยมลาวใน ค.ศ.1975 ประวัติศาสตร์นิพนธ์ร่วมสมัยของทางการลาวได้เน้นไปที่ความสัมพันธ์เชิงมิตรภาพและความร่วมมือมากกว่าการนำเสนอประวัติศาสตร์ของความขัดแย้งต่อกัน ซึ่งเป็นการสนองตอบ ต่อแนวทางความสัมพันธ์รอบด้านของรัฐบาลลาว

คำสำคัญ: ความสัมพันธ์ของอาณาจักรล้านช้างและอาณาจักรไควตในคริสต์ศตวรรษที่ 14 ถึงต้นคริสต์ศตวรรษที่ 18, ประวัติศาสตร์อาณาจักรล้านช้าง, ประวัติศาสตร์อาณาจักรไควต

¹ ขอขอบคุณคณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานีที่ให้การสนับสนุน สุติดา ต้นเลิศ และอนันท์ธนา เมธานนท์. (2564). โครงการวิจัยความสัมพันธ์ระหว่างอาณาจักรล้านช้างกับอาณาจักร - ไควต ช่วงกลางคริสต์ศตวรรษที่ 14 ถึง ช่วงต้นคริสต์ศตวรรษที่ 18 (ระหว่าง ค.ศ. 1353-1713). เงินรายได้คณะศิลปศาสตร์ ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2564. คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี. เอกสารไม่ตีพิมพ์.

² อาจารย์ประจำหลักสูตรภาษาและวัฒนธรรมอาเซียน คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี (Lecturer, ASEAN Languages and Cultures, Faculty of Liberal Arts, Ubon Ratchathani University, Corresponding Author) Email: sutida.t@ubu.ac.th

³ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ประจำหลักสูตรนวัตกรรมและการจัดการมรดกวัฒนธรรม คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี (Asst. Prof, Innovation in Cultural Heritage Management Program, Faculty of Liberal Arts, Ubon Ratchathani University) Email: ananthana.m@ubu.ac.th

Abstract

This research article examines the history of relations between the Kingdoms of Lanxang and Đại Việt from the mid-fourteenth to the early eighteenth centuries, by studying and analyzing local sources, secondary sources and concerning Laotian and Vietnamese. The study found that in the course of four centuries, the Kingdoms of Lanxang and Đại Việt were in conflict as well as in political and economic alliances. However, after the Laotian Civil War in 1973, which led to the establishment of the socialist state, the Lao People's Democratic Republic, the contemporary historiography of the regime primarily focused on the history of friendship and cooperation rather than the history of enmity, which served the official purpose of the regime's collective engagement policy.

Keywords: Lanxang Kingdom and Dai Viet 's relations in the 14th to 18th centuries, History of Lanxang Kingdom, History of Dai Viet Kingdom

บทนำ

นับแต่สิ้นสุดสงครามเย็นเป็นต้นมา สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวกับสาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม ยังคงเป็นประเทศในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ที่ยึดมั่นอุดมการณ์สังคมนิยมในการพัฒนาประเทศ อย่างไรก็ตาม นักวิชาการร่วมสมัยส่วนหนึ่งมักเห็นว่าสาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม “ครอบงำ” สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ข้อคิดชุดนี้อาจเป็นการผลิตซ้ำ “วาทกรรมสมัยสงครามเย็น” ที่มองลาวว่าอยู่ในสถานะรัฐกึ่งชนระหว่างโลกคอมมิวนิสต์กับ เสรีนิยมประชาธิปไตย (Rathie, 2017: 19-55; Yang, 2013)

ปัจจุบันผู้นำรัฐบาลสองประเทศได้ดำเนินความสัมพันธ์ระหว่างประเทศในรูปแบบ “ความสัมพันธ์พิเศษแบบรอบด้าน” (Boupha, 2017: 182-187) ภายใต้การจัดการของระบบความสัมพันธ์พิเศษแบบรอบด้าน ประชาชนลาวกับ ประชาชนเวียดนามมีการปฏิสัมพันธ์ระหว่างกันอย่างสม่ำเสมอถือเป็นปรากฏ-การณ์ ที่เป็นมิตรต่อกัน นอกจากนั้นพบว่า ทางกรของทั้งสองประเทศมักเน้นว่ามิตรภาพดังกล่าวมีรากฐานมาจากการต่อสู้กับมหาอำนาจจักรวรรดินิยมของทั้งประชาชนลาวและประชาชนเวียดนาม NDO (2023) ฐานข้อมูลออนไลน์ของรัฐเวียดนามได้แสดงทรรศนะดังนี้ “...ในฐานะที่เราทั้งสองเป็นประเทศเพื่อนบ้านเวียดนามและลาวต่างยืนหยัดเคียงข้างกันเสมอในการต่อสู้เพื่อเอกราชของชาติเช่นเดียว กับการพัฒนาและสร้างชาติในปัจจุบัน...มีรากเหง้าจากการพึ่งพากันอย่างใกล้ชิด ความสัมพันธ์ที่ซื่อตรงและโปร่งใสไร้อคติที่ยึดถือมาช้านาน โดยผู้นำและประชาชนรุ่นแล้วรุ่นเล่า” เช่นเดียวกับเนื้อหาในตำราเรียนระดับมัธยมศึกษาของลาว ที่ให้ความสำคัญต่อความร่วมมือในการต่อสู้กับมหาอำนาจในช่วงสงครามอินโดจีนและสงครามเวียดนาม ซึ่งถือเป็นสงครามเพื่อการปฏิวัติสังคมนิยมของชาวลาวและชาวเวียดนามหรือชาวอินโดจีน เน้นความสำคัญไปที่ความสัมพันธ์ในช่วงการต่อสู้กับมหาอำนาจต่างชาติทั้งฝรั่งเศสและสหรัฐอเมริกา (Mattariganond & Apichatvullop, 2013)

งานวิจัยนี้เริ่มต้นศึกษาเหตุการณ์ใน ค.ศ. 1353 เมื่อเจ้าฟ้าผู้มั่งคั่งสถาปนาอาณาจักรล้านช้าง⁴ จนถึงสมัยที่อาณาจักรล้านช้างแตกแยกออกเป็น 3 อาณาจักร เมื่อ ค.ศ. 1713 ความสัมพันธ์ของอาณาจักรล้านช้างและอาณาจักรไคเวียด⁵ ดำเนิน อย่างสืบเนื่องมาเป็นระยะเวลาที่ยาวนานในอดีตนั้น มีความเกี่ยวข้องหรือส่งผลต่อระบบ “ความสัมพันธ์พิเศษรอบด้าน” หรือไม่ อย่างไร และเพราะเหตุใด

บททวนวรรณกรรม

ผลงานการศึกษาของนักวิชาการลาวศึกษาส่วนใหญ่มักใช้กรอบแนวคิดของระบบอุปถัมภ์ (patron and clients and patronage system) เพื่อจัดระเบียบความสัมพันธ์ระหว่างประเทศของรัฐจารีตล้านช้างกับไคเวียด⁶ ในกรณีศึกษา เกิดขึ้นระหว่าง ค.ศ. 1353 - 1713 โดยแบ่งความสัมพันธ์ในรูปแบบอุปถัมภ์เอาไว้ กล่าวคือ

ด้านการเมือง

แนวคิดระบบอุปถัมภ์ ใช้วิเคราะห์ล้านช้างติดต่อกับรัฐเพื่อนบ้านผ่านระบบบรรณาการกับการถว้งตุลอำนาจ อาณาจักรล้านช้างมีความรุ่งเรืองสูงสุดเป็นครั้งแรกในรัชสมัยของเจ้าฟ้าผู้มั่งคั่งรวบรวมอาณาจักรให้เป็นปึกแผ่น เนื่องจากได้รับความช่วยเหลือจากราชสำนักกัมพูชา บรรดารัฐเพื่อนบ้านจัดส่งบรรณาการให้กับราชสำนักหลวงพระบาง⁷ (Le Boulanger, 1930: 46-50; Lorrillard, 2001: 19-33) กษัตริย์อาณาจักรล้านช้างถว้งตุลอำนาจกับรัฐเพื่อนบ้านด้วยการแต่งงาน เช่น พระเจ้าฟ้าผู้มั่ง พระองค์ทรงอภิเษกกับนางรัตนกัลยา หรือนางแก้วเงี้ยว เจ้าหญิงกัมพูชา (Phommachan et al, 2000: 82) พระเจ้าสามแสนไทพระราชโอรสของเจ้าฟ้าผู้มั่ง ทรงสมรสกับนางแก้วยอดฟ้ากัลยาณี⁸ เจ้าหญิงอยุธยา (Phommachan et al, 2000: 149) และนางน้อยอ่อนสอเจ้าหญิงล้านนา⁹ (Phommachan et al, 2000: 150 บทความวิชาการของประพุดติ สุกสรตันเมธี และวินัย พงศ์ศรีเพียร (2537: 98-110) “บทบาทของล้านนาในวิกฤตการณ์ทางการเมืองในราชอาณาจักรลาว พ.ศ. 2002-2024” ศึกษาความสัมพันธ์ของอาณาจักรล้านนากับ อาณาจักรล้านช้างสมัยจารีต โดยใช้เอกสารจีนนำเสนอความขัดแย้งระหว่างล้านช้างกับไคเวียด ในช่วงกลางคริสต์ศตวรรษที่ 15 ประเด็น เหตุการณ์พระเจ้าไชยจักรพรรดิแผ่แผ้วผลบหนิการโจมตีของไคเวียด พระองค์ออกจากนครหลวงพระบาง ลงมายังเมืองด่านซ้าย

⁴ ประเทศลาวมีชื่อที่สอดคล้องกับพัฒนาการทางประวัติศาสตร์แบ่งออกเป็น 4 ยุคอาณาจักรล้านช้าง (ค.ศ. 1353 - 1893) แคว้นลาวแห่งอินโดจีนฝรั่งเศส อินโดจีน (ค.ศ. 1893 - 1953) พระราชอาณาจักรลาว (ค.ศ. 1953 - 2 ธันวาคม 1975) และสมัยสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ตั้งแต่วันที่ 2 ธันวาคม ค.ศ. 1975 เป็นต้นมา

⁵ ไคเวียด คือชื่อของเวียดนามตั้งแต่ ค.ศ. 1054 - 1802

⁶ รัฐจารีตหมายถึงศูนย์อำนาจที่ดำรงอยู่ภายใต้โครงสร้างทางเศรษฐกิจ การเมืองและสังคมแบบท้องถิ่นโดยไม่มีอิทธิพลทางแนวคิดการเมือง แบบตะวันตก

⁷ เดิมชื่อเมืองขวา หรือเชียงดงเชียงทอง

⁸ พระเจ้าอู่ทองแห่งอยุธยาให้สัญญาแก่เจ้าฟ้าผู้มั่งว่าเมื่อธิดานางแก้วลอดฟ้า เติบใหญ่จะยกให้เจ้าฟ้าผู้มั่ง เจ้าหญิงอยุธยาพระองค์นี้ได้อภิเษกสมรสกับเจ้าสามแสนไท (Phommachan et al, 2000: 102)

⁹ เจ้าสามพระยาแห่งล้านนาให้สัญญาแก่เจ้าฟ้าผู้มั่งว่าเมื่อธิดานางน้อยอ่อนสออายุได้ 16 ปี จะยกให้เจ้าฟ้าผู้มั่ง ต่อมาธิดาล้านนาพระองค์นี้ได้อภิเษกสมรสกับเจ้าสามแสนไท (Phommachan et al, 2000:96)

บทความ “ตามรอยสงครามเวียดนาม - ลาวในปลายคริสต์ศตวรรษที่ 15” ของอนันต์ธนา เมธานนท์ (2554: 115 - 133) วิเคราะห์ความสัมพันธ์ของล้านช้างกับไคเวียดในภาวะสงคราม ดารารัตน์ เมตตาริกานนท์ (2562) ได้นำเสนอ ความสัมพันธ์ของล้านช้างกับไคเวียด ช่วง ค.ศ. 1353 - 1975 เน้นพันธมิตรทางการทหาร ระบบบรรณาการ จุดเด่นคือ ใช้เอกสารกุ้ยเหิบ ที่ช่วยอธิบายฐานะของเมืองนครพนมกับราชสำนักเว้

การวิจัยนี้ต้องการศึกษาประวัติศาสตร์ความสัมพันธ์ระหว่างอาณาจักรล้านช้างและอาณาจักรไคเวียดในช่วงเวลาดังกล่าว รวมถึงต้องการหาคำตอบว่าอาณาจักรไคเวียดมีอิทธิพลต่อการแตกแยกของอาณาจักรล้านช้างออกเป็น 3 อาณาจักร คือ หลวงพระบาง เวียงจันทน์¹⁰ และจำปาศักดิ์ ในช่วงต้นคริสต์ศตวรรษที่ 18 หรือไม่ อย่างไร

ด้านเศรษฐกิจ

งานศึกษาส่วนหนึ่งให้ความสำคัญต่อล้านช้างในฐานะพื้นที่เศรษฐกิจ เพราะดินแดนล้านช้างตั้งอยู่ตอนในภาคพื้นทวีปเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ที่อุดมไปด้วยทรัพยากรทางธรรมชาติ กษัตริย์ล้านช้างสมัยจารีตจัดส่งสินค้าของป่า เช่น งาช้าง กายาน กระวาน นอแรด ขี้ผึ้ง และแรงงาน ทาส ให้กับรัฐที่เข้มแข็งกว่า (Rattanaovong, n.d.: 19 - 22; สจ๊วต - ฟ็อกซ์, 2553: 13; สุธิดา ดันเลิศ, 2554) ราชสำนักจีน¹¹ คือ ผู้ควบคุมระบบโลกสมัยจารีตในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้โดยอ้อม มาซฮาระ (2547) วิเคราะห์รูปแบบการส่งบรรณาการของราชสำนักล้านช้างไปให้กับราชสำนักจีนในสมัยราชวงศ์หมิง บทสรุปของงาน ชิ้นนี้ คือ ล้านช้างไม่ได้โดดเดี่ยวจากรัฐภายนอก แต่เป็นส่วนหนึ่งของเส้นทางการค้าสายแพรไหมกับงานเขียนของ Li (2010: 83 - 103) ที่กล่าวถึง การขึ้นมามีอำนาจของราชวงศ์เล (Le) ในเวียดนามภาคเหนือกับการควบคุมเส้นทางการค้าไปยูนนาน นอกจากนี้ยังกล่าวได้ว่าความสำคัญทางเศรษฐกิจของดินแดนล้านช้างนำไปสู่การติดต่อสัมพันธ์กับอาณาจักรภายนอกและมีผลต่อพัฒนาการของอาณาจักรล้านช้างเช่นกัน

ด้านสังคม

งานศึกษาที่เน้นด้านสังคม (และวัฒนธรรม) มองว่าดินแดนล้านช้างเป็นดินแดนที่มีความหลากหลายด้านสังคม วัฒนธรรมกับผู้คน ดังนั้น รัฐเพื่อนบ้าน ชนกลุ่มน้อย หรือกลุ่มชาติพันธุ์จึงเป็นตัวละครหลัก ในการสร้างประวัติศาสตร์ ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศให้กับลาวตลอดทั้งประวัติศาสตร์ (Evans, 2002: 1 - 25; Dommen, 2001: 14 - 20; Tanham, 1961) งานศึกษาที่ผ่านมาไม่ได้นำเสนอบทบาทของไคเวียดในการมีส่วนร่วมหรือมีอิทธิพลต่อการสถาปนาอาณาจักรล้านช้างใน ค.ศ. 1353 และยังไม่ได้วิเคราะห์โครงสร้างทางการเมืองแบบจารีต

¹⁰ ชื่อเดิมไม่หนาม

¹¹ ประเทศจีนมีชื่อที่สอดคล้องกับพัฒนาการทางประวัติศาสตร์แบ่งออกเป็น 3 ยุค กล่าวคือ ยุคโบราณประกอบด้วยราชวงศ์เซี่ย (2070 - 1600 ปีก่อนค.ศ.) ราชวงศ์ซาง (1600 - 1046 ปีก่อน ค.ศ.) และราชวงศ์โจว (146 - 256 ปีก่อน ค.ศ.) ยุคจักรวรรดิประกอบด้วย ราชวงศ์ฉิน (221 - 207 ปีก่อนค.ศ.) ราชวงศ์ฮั่น (221 ปีก่อน ค.ศ. - ค.ศ. 202) สมัย 3 อาณาจักร (ค.ศ. 220 - 280) ราชวงศ์จิ้น (ค.ศ. 266 - 420) สมัย 16 ราชวงศ์ (ค.ศ. 266 - 420) ประกอบด้วยราชวงศ์เหนือและราชวงศ์ใต้ (ค.ศ. 420 - 589) ราชวงศ์สุย (ค.ศ. 581 - 618) ราชวงศ์ถัง (ค.ศ. 618 - 907) สมัย 5 ราชวงศ์ 10 อาณาจักร (ค.ศ. 907 - 979) ได้แก่ ราชวงศ์ซ่ง (ค.ศ. 960 - 1279) ราชวงศ์หยวน (ค.ศ. 1271 - 1368) ราชวงศ์หมิง (ค.ศ. 1368 - 1644) ราชวงศ์ชิง (ค.ศ. 1644 - 1912) และยุคใหม่ จีนคณะชาติ (ค.ศ. 1912 - 1949) สาธารณรัฐประชาชนจีน 1 ตุลาคม 1949 เป็นต้นมา

ของสองอาณาจักรที่เกื้อหนุนซึ่งกันและกัน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

ศึกษาพัฒนาการความสัมพันธ์ของอาณาจักรล้านช้างและอาณาจักรไฉ่เวียด ระหว่างกลางคริสต์ศตวรรษที่ 14 ถึงต้นคริสต์ศตวรรษที่ 18 หรือ ค.ศ. 1353 - 1713

วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัยด้านเอกสาร

ขั้นตอนที่ 1 จัดประเภทเอกสารออกเป็น 3 กลุ่ม ดังนี้ เอกสารร่วมสมัย (เอกสารชั้นต้น) กับเอกสารชั้นรอง และเอกสารที่เกี่ยวข้อง

เอกสารชั้นต้น หมายถึง เอกสารร่วมสมัย หรือผลิตขึ้นในช่วงเหตุการณ์นั้น หรือเป็นหลักฐานชั้นต้นที่ผลิตขึ้น ในช่วงเวลาหรือเหตุการณ์ที่ศึกษา (ค.ศ. 1353 - 1713) หลักฐานของไทย ชุดที่ 1 ศิลจารึกในประเทศไทย ได้แก่ ศิลจารึก พ่อขุนรามคำแหงด้านที่ 4 (ศุภยมาบุญยิทยา สิริธร, 2555) ปรากฏเนื้อหาการแบ่งปันเขตแดนของสุโขทัยกับล้านช้าง หลักฐานชั้นนี้ คือ หลักฐานที่มีอายุเก่าแก่ที่สุดในการระบุศูนย์อำนาจการเมืองของเจ้าฟ้ามัง ปฐมกษัตริย์ลาว ซึ่งเป็นบุคคล ที่มีตัวตนจริงในประวัติศาสตร์ ชุดที่ 2 ฐานข้อมูลไลน์เอกสารหมิงสื่อลู่ (ค.ศ. 1368 - 1644) ฉบับแปลเป็น ภาษาอังกฤษของ Wade (2005) เอกสารชั้นนี้แสดงให้เห็นมิติด้านการเมือง เศรษฐกิจ และสังคมในล้านช้าง สมัยปลายรัชกาลพระเจ้าฟ้ารุ่งถึงต้นรัชสมัยพระสุริยวงศาธรรมิกราช มีความสำคัญต่องานวิจัยนี้ 3 ด้านด้วยกัน ด้านการเมือง รูปแบบการเมืองภายในล้านช้าง ไฉ่เวียด กับล้านนา และอยุธยา รูปแบบความสัมพันธ์ระหว่างประเทศของราชสำนักจีน ไฉ่เวียดกับล้านช้าง เอกสารชั้นนี้ กำหนดอาณาจักรล้านช้างเป็นรัฐบรรณาการของจีน ด้านเศรษฐกิจ ล้านช้างจัดส่งบรรณาการให้กับราชสำนักจีน ด้านสังคม ล้านช้างเป็นดินแดนที่มีความหลากหลายด้านวัฒนธรรม กับผู้คนและหลักฐาน ชุดที่ 3 คือ *ดัยเหวียดลือกั๊ตว่านทือ (Đại Việt sử ký toàn thư) (The Complete Book of the Historical Records of the Great Viet)* หรือ *พงศาวดารมหาอาณาจักรไฉ่เวียดฉบับสมบูรณ์* เป็นพงศาวดารฉบับราชสำนัก ประมวลครั้งแรกในคริสต์ศตวรรษที่ 13 โดยเลวันฮิว (Lê Văn Hưu) เรียบเรียง เนื้อหาเพิ่มเติม ในคริสต์ศตวรรษที่ 15 โดย ฟานฟูเตียน (Phan Phu Tiễn) โงสีเลี่ยน (Ngô Sĩ Liên) และ ฝ่ามกงจือ (Phạm Công Trứ) ในคริสต์ศตวรรษที่ 17 ในงานวิจัยนี้เลือกใช้ฉบับแปลเป็นภาษาไทยฉบับปัจจุบัน ใช้อักษรโรมันหรือไกว่กั๊ตของสำนักพิมพ์สังคมศาสตร์ [Social Sciences Publishing House] ซึ่งตีพิมพ์ใน ค.ศ. 1998 พงศาวดารฉบับนี้มี เนื้อหาลำดับตามสมัยของผู้ปกครอง เริ่มตั้งแต่สมัยตำนานจนถึงคริสต์ศตวรรษที่ 17 มีการระบุถึง ลาว หลายชื่อเรียก เช่น ไอลาว (Ailao) หลาวกวา (Lão Qua) และชนชาติที่เกี่ยวข้องคือ โบ้นมาน (Bón Man) หรือ พวน และ พื้นที่เขตปกครอง เจิ่นนิง (Trần Ninh) หรือ เชียงขวาง ที่ถูกเวียดนามผนวกเป็นเขตปกครองในคริสต์ศตวรรษที่ 15

เอกสารหลักฐานชั้นรองที่ใช้เป็นหลักมี อาทิ เอกสารที่เกี่ยวข้องกับลาว และเอกสารเวียดนาม เอกสารที่เกี่ยวข้อง กับลาว ได้แก่ พงศาวดารล้านช้าง พงศาวดารหลวงพระบางที่ชำระ

โดยราชวงศ์จักรี เนื่องจาก เป็นฉบับที่เก่าแก่ดั้งเดิม ได้แก่ พงศาวดารล้านช้างประชุมพงศาวดาร ภาคที่ 1 พ.ศ. 2457 (2559) และพงศาวดารหลวงพระบาง พ.ศ. 2460 (2563)

พงศาวดารเวียดนาม *เคิมดิงเหวียดสื่อทงซำมเกื่องหมุก* (*Khâm định Việt sử Thông giám cương mục*) (*The Imperially Ordered Mirror and Commentary on the History of the Viet*) (*Khâm định Việt sử Thông giám cương mục*, 1998) สารานุกรมประวัติศาสตร์เวียดนามฉบับประมวลตามพระราชโองการ เป็นพงศาวดาร รูปแบบสารานุกรม คือ ประมวลขึ้น ในคริสต์ศตวรรษที่ 19 (ค.ศ. 1884) สมัยราชวงศ์เหงวียน (ค.ศ. 1802 - 1945) โดยคณะขุนนางราชสำนัก เนื้อหาลำดับ เหตุการณ์ตามสมัยของผู้ปกครองตั้งแต่ สมัยตำนาน จนถึงสิ้นสุดราชวงศ์เล (ค.ศ. 1788) ทีมวิจัยเลือกใช้อ้างอิงสำนักพิมพ์การศึกษา (Nhà xuất bản Giáo Dục) (Vietnam Education Publish House) พิมพ์ ค.ศ. 1998

เอกสารที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ หนังสือหรืองานวิจัยทางประวัติศาสตร์ บทความทางวิชาการ และอื่น ๆ เช่น *Histoire du Laos Française* (*Le Boulanger*, 1930) *History of Laos* (*Viravong*, 1964) *The Birth of Vietnam* (*Taylor*, 1983) *Southeast Asia in the Fifteenth Century: The China Factor* (*Geoff & Laichen*, 2010)

ขั้นตอนที่ 2 วิเคราะห์เอกสารทั้ง 3 กลุ่ม โดยจำแนกสาระของงานวิจัยที่มีความเกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์ของอาณาจักรล้านช้างกับอาณาจักรไฉ่เวียดตามพัฒนาการทางประวัติศาสตร์ รายละเอียดดังนี้ ก่อน ค.ศ. 1353 ความสัมพันธ์ของอาณาจักรล้านช้างกับอาณาจักรไฉ่เวียดช่วง ค.ศ. 1353 - 1470 ความสัมพันธ์ของอาณาจักรล้านช้างกับอาณาจักรไฉ่เวียด ช่วง ค.ศ. 1471 - 1591 ความสัมพันธ์ของอาณาจักรล้านช้างกับอาณาจักรไฉ่เวียด ช่วง ค.ศ. 1592 - 1637 ความสัมพันธ์ของอาณาจักรล้านช้างกับอาณาจักรไฉ่เวียด ช่วง ค.ศ. 1638 - 1713

ขั้นตอนที่ 3 สังเคราะห์เอกสารทั้ง 3 กลุ่ม นำเอกสารที่ผ่านการดำเนินงานขั้นตอนที่แล้วเสร็จ นำมาเรียบเรียงและนำเสนอในรูปแบบพรรณนาวิเคราะห์

ขั้นตอนที่ 4 ขั้นตอนสุดท้ายเป็นการนำเสนองานในรูปแบบต่าง ๆ ได้แก่ เล่มวิจัย การนำเสนอปากเปล่า บทความวิชาการ และบทความวิจัย

ผลการวิจัย

จากการศึกษา สามารถแบ่งพัฒนาการความสัมพันธ์ระหว่างอาณาจักรล้านช้างกับอาณาจักรไฉ่เวียด ออกเป็น - ช่วงเวลาดังนี้

1. ค.ศ. 1353 - 1471

เหตุการณ์ช่วงก่อน ค.ศ. 1353 ช่วงคริสต์ศตวรรษที่ 11 หลักฐานของไฉ่เวียดเริ่มกล่าวถึงกลุ่มคนตามตะเข็บ - ชายแดนด้านตะวันตกที่ขอบเขามารุกราน ปล้นสะดมดินแดนไฉ่เวียด ผู้คนที่อาศัยบริเวณตะเข็บชายแดนตะวันตก สันนิษฐานว่า เป็นคนกลุ่มที่พูดภาษาไท-กะได และกลุ่มชนพื้นเมืองดั้งเดิมเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ บทบาทของผู้คนตาม แนวตะเข็บชายแดนบางกลุ่ม คือ ตัวละครหลักในการสานความสัมพันธ์ของสองอาณาจักร トラバเท่าทุกวันนี้ คือประเด็นที่ ปรากฏในการทบทวนวรรณกรรม รายละเอียดของความสัมพันธ์เชิงอุปถัมภ์ของอาณาจักรล้านช้างกับ

อาณาจักรไฉยิด ด้านพันธมิตรทางการเมือง เมื่อเจ้าฟ้าจ๋มรวบรวมบรรดาขุนย์อำนาจขนาดเล็กให้เป็นปึกแผ่น พระองค์ตกลงแบ่งเขตดินแดน กับผู้นำไฉยิด โดยอาศัยพรมแดนตามธรรมชาติในความสัมพันธ์อันดีของตำนานขุนบรมราชาธิราช ซึ่งข้อตกลง ดังกล่าว ส่งผลต่อการกำหนดเส้นพรมแดนในระยะเวลาต่อมา เอกสารจีนให้ข้อมูล สองอาณาจักรมีฐานที่เท่าเทียม รัชกาลเจ้าฟ้าจ๋มถึงรัชกาลเจ้าล้านคำแดง ด้านเศรษฐกิจ สองอาณาจักรมีความสัมพันธ์ในระบบบรรณาการ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง อาณาจักรลาวพวน คือเมืองสองฝ่ายฟ้า ส่งบรรณาการให้หลวงพระบางและไฉยิด (สุติดา ตันเล็ค และอนันท์ธนา เมธานนท์, 2564: 14 - 36; สุติดา ตันเล็ค และอนันท์ธนา เมธานนท์, 2565ข: 72 - 94)

2. ค.ศ. 1471 - 1591

กล่าวถึง สงครามกับความขัดแย้ง เมื่อ จักรพรรดิเล่ห้งตง (Lê Thánh Tông) แห่งไฉยิด ต้องการผนวก ดินแดนล้านช้าง แต่ประสบความล้มเหลว สงครามกับความขัดแย้งครั้งนี้ปรากฏเป็นตำนานเรื่องการส่งช้างใส่กระบอง ถวายจักรพรรดิไฉยิดหรืออานามและอาจเกี่ยวข้องกับการอพยพลี้ภัยของชาวหลวงพระบางเพื่อหลบหนีการรุกรานของไฉยิด ซึ่งเป็นต้นกำเนิดของการสร้างเมืองด่านซ้าย เชียงคาน (สุติดา ตันเล็ค และอนันท์ธนา เมธานนท์, 2564: 37 - 57; สุติดา ตันเล็ค และอนันท์ธนา เมธานนท์, 2565ข: 72; สุติดา ตันเล็คและอนันท์ธนา เมธานนท์, 2565ก: 74 - 78)

3. ค.ศ. 1592-1637

หลักฐานฝ่ายล้านช้าง กล่าวถึง จักรพรรดิไฉยิด หรืออานามให้ความช่วยเหลือแก่เจ้าชมภู เจ้าชายล้านช้าง ที่เข้าไปลี้ภัยทางการเมือง ณ เมืองเว้ พร้อมพระชายา และข้าราชการไพร่พล แสนทิพย์นาวัว พระชายาให้กำเนิดโอรส ชื่อ เจ้าไชยองค์เว้ ซึ่งเป็นพระบิดาของเจ้าสิริบุญสาร และเป็นเสด็จปู่ของเจ้านูวงศ์ แห่งอาณาจักรเวียงจันทน์ หลักฐานจีนและไฉยิด กล่าวถึง ผู้นำโกลา ส่งบรรณาการมาให้แก่ราชสำนักไฉยิด (สุติดา ตันเล็ค และอนันท์ธนา เมธานนท์, 2564: 58 - 75)

4. ค.ศ. 1638 - 1695

ตรงกับรัชกาลเจ้าสุริยวงศาธรรมิกราชแห่งล้านช้าง หลักฐานล้านช้างกับหลักฐานไฉยิด ให้ข้อมูลที่ตรงกัน ในประเด็นราชสำนักไฉยิดให้ความช่วยเหลือเจ้าชายล้านช้าง หลักฐานสยามกับล้านช้าง กล่าวถึง เจ้าชายล้านช้าง “เจ้าไชยองค์เว้” ยกกองทัพจากเมืองเว้เข้ามาชิงบัลลังก์จากเครือญาติ ณ กรุงเวียงจันทน์ โดยพระองค์ได้รับความช่วยเหลือ ด้านกำลังพลจากไฉยิด (สุติดา ตันเล็ค และอนันท์ธนา เมธานนท์, 2564: 76-90)

5. ค.ศ. 1695 - 1713

หลักฐานของเวียดนามสามารถให้รายละเอียดเกี่ยวกับเหตุการณ์ในช่วงเวลานี้ได้มากที่สุด พงศาวดารฉบับ - สารานุกรมของราชวงศ์เหงียน เคิมดิ้งเหวียดสื่อทงซามเกื่องหมุก ซึ่งอาจนำข้อมูลมาจากจดหมายเหตุของราชวงศ์ ละระบุถึง เหตุการณ์ใน ค.ศ. 1695 ราชสำนักแต่งตั้งให้เจี๋ยฟุก (Triều Phúc) หรือที่หลักฐานฝ่ายลาวเรียกว่า ไชยองค์เว้ให้ขึ้น ครองราชย์เป็นกษัตริย์ของโกลา ด้วยการส่งกำลังทหารอารักขาให้เดินทางกลับไปยังเมือง มางจัน (Mang Chan) (เวียงจันทน์?) และมีอรรถาธิบายเพิ่มเติมถึงที่มาของเหตุการณ์ว่า เจี๋ยฟุกเป็นเชื้อสายกษัตริย์โกลา เมื่อเกิด

กฎและความวุ่นวายจนไร้ประมุข ประมุขของเมืองพวนได้เป็นสื่อกลางช่วยเหลือเจียวฟุกให้กลับไปครองอำนาจ (*The Imperially Ordered Mirror and Commentary on the History of the Viet II*, 1998: 1147) นอกจากนั้น ยังให้รายละเอียดถึงสถานการณ์การเมืองในอาณาจักรล้านช้าง หลังจากเจียวฟุกหรือไชยวงศ์เวียงจันทน์เป็นกษัตริย์ล้านช้าง ซึ่งอาจเริ่มขยายอำนาจไปสู่ลุ่มแม่น้ำโขงตอนกลาง โดยอาศัยความชอบธรรมจากการสนับสนุนของไคเวียด ทำให้หัวเมืองหลักในบริเวณนั้นเริ่มได้รับผลกระทบ เหตุการณ์สำคัญที่หลักฐาน ของเวียดนาม กล่าวถึงคือ สงครามระหว่างเมืองนครพนม หรือ หลากพ่อน (Lac Hòn) กับเวียงจันทน์โดยให้รายละเอียดอีกว่า นครพนมเดิมคือ เมืองขึ้นของโกลา เมื่อเจียวฟุกมาเป็นกษัตริย์โกลา ประมุขเมืองนครพนมไม่ยอมสวามิภักดิ์ จึงส่งทัพบุกโจมตีเวียงจันทน์ แต่ต้องพ่ายแพ้ ทำให้ประมุขนครพนมต้องหนีไปถวายบรรณาการสวามิภักดิ์ต่อไคเวียด เพื่อขอการสนับสนุนให้ไคเวียดคุ้มครองนครพนม

รายละเอียดจากหลักฐานของเวียดนามทำให้เห็นถึงสายสัมพันธ์ด้านการติดต่อระหว่างผู้นำทางการเมืองของสองศูนย์อำนาจที่เกี่ยวข้องกับกลุ่มอำนาจในพื้นที่ ซึ่งมีความหลากหลายด้านภาษากับวัฒนธรรมหรือกลุ่มชาติพันธุ์ ประเด็น เหล่านี้ ล้วนสัมพันธ์กับงานศึกษาที่ผ่านมา ซึ่งสะท้อนความสัมพันธ์เชิงอุปถัมภ์ของอาณาจักรล้านช้างกับอาณาจักรไคเวียด

6. ปัญหาพื้นฐานเกี่ยวกับความเป็นมาของ ความสัมพันธ์ระหว่างอาณาจักรล้านช้างและอาณาจักรไคเวียด

จากการศึกษาหลักฐานพื้นเมืองของลาวและเวียดนาม ปรากฏประเด็นปัญหาพื้นฐานเกี่ยวกับความเป็นมาของความสัมพันธ์ระหว่างอาณาจักรล้านช้างและอาณาจักรไคเวียด ดังนี้

1) ความเป็นมาของกลุ่มชาติพันธุ์ลาว และดินแดนลาว

Taylor (1983) เสนอว่า ลาว หมายถึง ถิ่นพำนักของผู้คนในบริเวณเทือกเขาทางตะวันออกเฉียงใต้ คริสต์ศตวรรษที่ 5 เอกสารจีนได้เรียกชนเผ่าเหล่านี้ว่า ลี คริสต์ศตวรรษที่ 6 หมายถึง กลุ่มคนที่มิใช่ชาวจีนที่ได้ตั้งรกรากในที่ราบลุ่ม ชาวเวียดนามเป็นหนึ่งในกลุ่มลี้ด้วย (Taylor, 1983: 149)

นอกจากนั้นหลักฐานพงศาวดารของเวียดนามปรากฏคำเรียกขานและจัดแบ่ง กลุ่มชนชาติต่าง ๆ ของจีน และศูนย์อำนาจในบริเวณชายแดนตะวันตกเอาไว้ดังนี้ หลาวกวา หมายถึง ล้านช้าง สมัยราชวงศ์หมิง มีอรรถาธิบายประวัติความเป็นมาของ “หลาวกวา” ว่า “...เป็นเผ่าหมาน เดิมคือ กวาซา อาณาเขต ด้านตะวันออกติดต่อกับไคเวียด ด้านตะวันตกติดต่อกับปาไปซีฟู่ ทิศเหนือติดต่อกับเชอหลี่หรือเชียงรุ้ง ...” (*The Imperially Ordered Mirror and Commentary on the History of the Viet I*, 1998: 683 - 684) (*The Complete Book of the Historical Records of the Great Viet II*, 1998: 473 - 480)

ส่วน โบนมาน (Bôn Man) หมายถึง พวน เชียงขวาง หรือ เงินินญ (Trần Ninh) ปรากฏใน พงศาวดารมหาอาณาจักรเวียดฉบับสมบูรณ์ (*The Complete Book of the Historical Records of the Great Viet I*, 1998: 472-473) โดย โงสีเลี่ยน กล่าวถึง การโจมตีเชียงขวางโดยเลเหล่ย ใน ค.ศ. 1433 อย่างน่าสนใจ ความว่า

...บุกโจมตีโป๋นมาน แล้วยึดครองเจิ้นนิญ โป๋นมานหลบหนีแล้วรวมตัวต่อต้าน
อีก เดือน 8 จักรพรรดิจึงนำทัพด้วยพระองค์เองไปปราบปรามโหลว โป๋นมานและ
หลาวกาว ฤดูหนาว เดือน 10 ทัพหลวง บุกตีโหลว เดือน 11 กองทัพถูกทหารโป๋นมาน
ลอบโจมตี ทัพหลวงเจิ้นบ่าวและขุนพลฝ่ามเฉียนก็ถูก นำทัพไปยัง เจิ้นนิญ ...คัดเลือก
ชายฉกรรจ์แข็งแรง แต่งทัพช่วยชาว มีกำลังพลตั้งแต่ 600 - 1,200 นาย (จากชนพื้นเมือง
เจิ้นนิญ) ฝีกอาวุธและยุทธวิธีการรบ นำกำลังไปสมทบกับทัพของแม่ทัพเลเถาะหวีก
เดือน 12 จักรพรรดินำ ทัพกลับ แล้วทรงให้ส่งทัพไปปราบโป๋นมานอีกครั้ง เก๋มกง
ผู้นำโป๋นมานหลบหนี แล้วถูกสังหารได้ในที่สุด กองทัพไต้เวียดเผาทำลายบ้านเมือง
และทรัพย์สินของพวกโป๋นมาน

ชุดหลักฐานที่ว่าด้วยเรื่องล้านช้างของรัฐบาลสยาม พงศาวดารล้านช้างประชุม
พงศาวดารภาคที่ 1 พ.ศ.2457 (2559: 19) เรียกชาวเวียดนามว่า “แกว” ความว่า “... ถึงปักดักไ้
ศักราชได้ 842 ด้วยานั้น บัวขวางขุนแลนีกอง เอรี่พลคนศึกเข้ามาเลวเมืองลาว ลวดเสีย
เมืองชาว ที่พระไชยจักรพรรดิอยู่ ณ เหตุว่า แกวเข้ามาสู่บ้านเมืองแสนอำมาตย์ ทั้งหลายไม่มา
ช่วยเจ้าได้ ต่างคนต่าง สักครบลว ที่ไหนมันลวดเสีย...”

พงศาวดารหลวงพระบาง พ.ศ. 2460 (2563: 18) เรียกชาวเวียดนามว่า “ญวน”
รายละเอียดดังต่อไปนี้ “แล้ว ญวนชื่อ องบัวว่างขุนนิก ยกกองทัพมาตีเมืองศรีสัตนาคนหุตล้านช้าง
ร่มขาว พระไชยจักรพรรดิแผ่นแผ้ว จัดกองทัพ ออกรบรบ ไม่ชนะ ต้องพากรอบครีวหนีลงมาเมือง
เชียงคน” มีข้อสังเกตว่า ช่วงจีนยึดครองไต้เวียด (ค.ศ. 1407-1427) ได้เปลี่ยน ไต้เวียดเป็นมณฑล
เจียวจื่อ เป็นช่วงเวลาใกล้เคียงกับการก่อตั้งอาณาจักรล้านช้าง ทั้งยังเป็นช่วงเวลาที่เกิด เหตุการณ์
เกี่ยวข้องกับล้านช้าง จีนและเวียดนามหลายเหตุการณ์ อาทิ การใช้ดินแดนล้านช้างเป็นแหล่ง
ซ่อนสมุ่กกำลังต่อต้านจีนของผู้นำท้องถิ่นเวียดนาม หรือการก่อกวนจากฝ่ายจีนและผู้นำเวียดนาม
ให้ล้านช้างช่วยเหลือฝ่ายของตน คำว่า เจียว หรือ เจียวจื่อ ที่จีนใช้เรียกชาวเวียดนามขณะนั้น
อาจเป็นที่มาของคำว่า “แกว” ชาวลาวบางส่วนในปัจจุบันยังคงเรียก ชาวเวียดนามว่า “แกว”

2) อาณาจักรล้านช้างกับอาณาจักรไต้เวียดมีการปฏิสัมพันธ์ระหว่างกันในรูปแบบเครือญาติ

อาณาจักรล้านช้างกับอาณาจักรไต้เวียดมีการปฏิสัมพันธ์ระหว่างกันในรูปแบบเครือญาติ
กล่าวถึง การแบ่งอาณาเขตกับความสัมพันธ์อันที่เครือญาติ โดยอาศัยตำนานขุนบรมราชาธิราช
ซึ่งถือเป็นตำนานที่เก่าแก่ที่สุดฉบับหนึ่งของ ผู้คนที่พูดภาษาไทย ขุนบรมราชาธิราชทรงให้โอรส
ทั้ง 7 พระองค์ไปปกครองดินแดน 7 แห่งในพื้นที่ภาคใต้ ของจีนถึงบริเวณ ภาพพื้นที่วิปเอเชีย
ตะวันออกเฉียงใต้ ได้แก่ ขุนลอครองเมืองชาว หรือหลวงพระบาง ยี่ผานปกครอง เมืองแฉง หรือ
เมืองฮ่อ (สิบสองพันนา ดินแดนแม่น้ำ สิบสองพัน) จุสครองเมืองบัวหลวง หรือเมืองปะกัน
(ประเทศไทยในที่ สูงต้งเกีย แม่น้ำดำ) สายาฟงปกครองเมืองล้านนา หรือเมืองนิญ (เชียงใหม่)
คำอินดูแลเมืองเมืองละโว้ (สยาม อยุธยา หรือล้านเพี้ยะ) ลกพูนครองเมืองพุกาม และเจ็ดเจือง
ปกครองเมืองเชียงขวาง (ที่ราบสูงตรนินห์ และที่ราบลุ่มน้ำเงียบ ถึง บอริคัน) (พงศาวดารล้านช้าง
ประชุมพงศาวดารภาคที่ 1 พ.ศ. 2457, 2559: 9-10; Le Boulanger, 1931: 48-49) อย่างไรก็ตาม

ชุดเอกสารเวียดนามไม่ยอมรับ สายสัมพันธ์อันที่เครือญาติกับอาณาจักรล้านช้าง Li (2010: 86) ได้วิเคราะห์สายสัมพันธ์ ในระบบเครือญาติของ ชาวอานาม กับชาวล้านช้างที่อาศัยในพื้นที่ สิบสองจุไท (เดียนเบียนฟู) และสาเหตุที่ชาวอานาม แยกตัวออกมาตั้งถิ่นฐานบริเวณลุ่ม แม่น้ำแดง มีข้อสังเกตว่า ประวัติศาสตร์นิพนธ์สังคมนิยมลาวได้ข้อคิดมารองรับปัจจุบัน ด้วยการเปลี่ยนเนื้อหา ตำนาน ขุนบรมราชาธิราชให้โอรสองค์ที่ 3 จุสงไปปกครองเมืองนครจุลมนิพนธ์หมัตต์ (พิมาย) แทนเมืองบัวหลวง (Photisane, 1996: 142 cited from Phommachan et al , 2000: 40)

สมัยสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว Photisane (1996: 341/168 footnote, 277-279 cited from phommachan et al, 2000: 89-90) ได้เสริมข้อความที่แสดงถึง พระราชอำนาจของเจ้าฟ้าผู้ทำให้จักรพรรดิไฉ่เหียดเกรงกลัวอันเป็นที่มาของการกำหนด อาณาเขตสองอาณาจักรร่วมกัน ความว่า

...เจ้าบัวหลวง แห่งอาณาจักรดายเวียด ได้ทราบ ชาวนั้นก็มีความหวาดกลัว เดชานุภาพของเจ้าฟ้าผู้มั่งคั่งแต่เครื่องบรรณาการ มีค่า สามหมื่น เงิน สามแสน, ไม่ก้าพัดเกศาสดา, ทั้งริ้วแลแพรเงินเป็นจำนวนหลาย มาถวายให้แก่พระเจ้าฟ้าผู้มั่งคั่ง และทั้งแต่งตั้งผู้แทนมาเจรจาเขตแดนระหว่างลาวล้านช้าง และอาณาจักรดายเวียด ตั้งลายละเอียดต่อลงไปคือ “พลเมืองที่อยู่เฝ้าเรือนร้านกวนเสา (เรือนยกพื้น) ให้เป็น พลเมืองของลาว, เขตแดนล้านช้างนั้น ให้นับแต่ต้นลำสามงาไปถึงแม่น้ำสามแคว หรือน้ำมา ข่า คอน หรือหินสามเล่า ไปถึงน้ำเต้าสามแคว หลักการแบ่งเขตแดนนั้นให้ ถือเอาตามลำพู (หลวง) น้ำแบ่ง คือ ผนตก น้ำไหลลงมาสู่ ประเทศลาวแต่ที่ใดให้ ถือเอาที่นั่นเป็นเขตแดน ถ้าไหลลงไปทางเมืองดายเวียดก็ให้เป็นของดายเวียด

3) ความสัมพันธ์อาณาจักรล้านช้างกับอาณาจักรไฉ่เหียดทางการเมืองและเศรษฐกิจ ความสัมพันธ์อาณาจักรล้านช้างกับอาณาจักรไฉ่เหียดทางการเมืองและเศรษฐกิจมี 3 รูปแบบ ดังนี้

3.1 การถ่วงดุลอำนาจ

ชุดหลักฐานชั้นรองของราชวงศ์หมิงแสดงให้เห็นความสัมพันธ์ของล้านช้างกับ ไฉ่เหียดที่มีความเท่าเทียมกันในฐานะการเมืองหน่วยหนึ่งที่ราชสำนักจีนให้การคุ้มครอง ซึ่งเป็นเงื่อนไขที่ล้านช้างต้องการในการต่อต้านอิทธิพลของไฉ่เหียด เจ้าสามแสนไทแห่งอาณาจักรล้านช้าง พยายามถ่วงดุลอำนาจทางการเมืองกับอาณาจักรไฉ่เหียด ด้วยการส่งบรรณาการไปราชสำนักจีน

ช่วง ค.ศ. 1407-1427 สมัยราชวงศ์หมิงปกครองไฉ่เหียดตรงกับรัชสมัยเจ้าล้านคำแดง (ค.ศ. 1416-1428) แม้ทัพเลเหล่ย์ที่ต่อต้านกองทัพราชวงศ์หมิงเป็นปฏิกิริยาการกบฏของราชวงศ์ เลได้ลี้ภัยไปในพื้นที่ชายแดนภาคตะวันออกเฉียงของอาณาจักรล้านช้าง ในช่วงแรกเจ้าล้านคำแดงให้การช่วยเหลือแม่ทัพเลเหล่ย์ (Le Boulanger, 1931: 57; เติม วิทยาคุณพนกิจ, 2530: 20) แต่เมื่อจีน ร้องขอให้ล้านช้างช่วยเหลือผลักดันกองกำลังเวียดนามที่ต่อต้านจีนซึ่งซ่อนตัวอยู่ในดินแดนล้านช้าง เจ้าล้านคำแดงจึงหันไปช่วยจีนขับไล่เลเหล่ย์ให้ออกไปจากดินแดนล้านช้าง เป็นต้น (สุริดา ตันเลิศ และอนันท์ธนา เมธานนท์, 2565: 83-84) เหตุการณ์นี้อาจเป็นตัวอย่างหนึ่งที่ได้รับการอ้างถึง ในการดำเนินความสัมพันธ์ของรัฐบาลสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวกับสาธารณรัฐ

ประชาชนจีนช่วงหลังสงครามเย็น Hui Liangyu (ฮุย เหลียงยู๋) รองนายกรัฐมนตรีสาธารณรัฐประชาชนจีนเดินทางมาเยือนนครหลวงเวียงจันทน์อย่างเป็นทางการ ระหว่างวันที่ 19-20 มีนาคม ค.ศ. 2010 ได้กล่าวถึง ระบบความสัมพันธ์ของสองประเทศ เอาไว้อย่างน่าสนใจดังนี้ “สายพัวพันของสองประเทศลาวและจีนไม่มีปัญหาอะไรที่ค้างคาในประวัติ ศาสตร์และไม่มีข้อขัดแย้งกันอันใดเลยในปัจจุบัน, สายพัวพันของพวกเรา มีแต่คำว่าหมู่เพื่อน มิตรภาพ สหายและเป็นคู่ร่วมมือกัน...” (Bounvilay, 2011: 19) ทรรศนะของฮุย เหลียงยู๋ รองนายกรัฐมนตรีสาธารณรัฐประชาชนจีน แสดงให้เห็นการเลือกอธิบายประวัติศาสตร์ เพื่อรองรับผลประโยชน์ของปัจจุบัน (Sutida Tonlerd, 2019: 103-108)

3.2 รัฐบรรณาการ

รัฐบรรณาการ หมายถึง เมืองประเทศราชหรือรัฐบริวารของรัฐที่เข้มแข็งกว่า โดยรัฐบรรณาการต้องส่งบรรณาการให้กับรัฐที่เข้มแข็งกว่าตามวาระที่ตกลงกัน ซึ่งช่วยอธิบายระบบความสัมพันธ์ของอาณาจักรล้านช้างและอาณาจักรไคเวียดโดยจะกล่าวถึงชุดเอกสาร 3 กลุ่ม ได้แก่ เอกสารจีน เอกสารสยาม และเอกสารไคเวียด รายละเอียดที่น่าสนใจมีดังนี้ เอกสารจีนระบุ ฐานะของอาณาจักรล้านช้างกับอาณาจักรไคเวียดเป็นรัฐบริวารของจีน ช่วงรอยต่อของรายวงศ์หยวน (ค.ศ.1271-1368) และราชวงศ์หมิง (ค.ศ. 1368-1644) (Wade, 2005 อ้างในสุติดา ตันเลิศและอนันท์ธนา เมษานนท์, 2564: 19) เอกสารจีนเรียกกลุ่มคนล้านช้าง ว่า “หล่านจ้าว” หมายถึง ศูนย์อำนาจนครหลวงพระบาง

ชุดเอกสารสยาม พงศาวดารหลวงพระบาง พ.ศ. 2460 (2563: 15) ได้อธิบายอาณาจักรล้านช้างมีฐานะเป็น “เมืองสอง-สามฝ่ายฟ้า” ประชุมพงศาวดารภาคที่ 9 คำนว่ พ.ศ. 2461 (2564: 4) อธิบายถึง กษัตริย์ล้านช้างจัดส่งบรรณาการให้กับราชสำนักจีน ในทุก 5 ปี ดังนี้ “เดิมเมืองหลวงพระบาง เรียกว่าเมืองศรีสัตนคนหุตล้านช้างร่มขาวเพนเมืองขึ้นกรุงปักกิ่ง มีเจ้าเมืองครอบครองบ้านเมืองต่อ ๆ กันมาครบ 5 ปีต้องจัดเครื่องราชบรรณาการไปถวายครั้งหนึ่ง”

ในขณะที่ เอกสารเวียดนามอธิบายว่าอาณาจักรล้านช้างมีฐานะที่ด้อยกว่าอาณาจักรไคเวียด บางศูนย์อำนาจของล้านช้างเช่นรัฐบรรณาการของล้านช้างบางแห่งมีฐานะเป็นรัฐบรรณาการของอาณาจักรไคเวียด เช่น เมืองพวนที่ขึ้นกับ หลวงพระบาง ได้จัดส่งบรรณาการให้กับราชสำนักหลวงพระบางและราชสำนักไคเวียด (De Xiang Khouang, 1950: 2-3) ใน ค.ศ. 1435 ขณะที่ไคเวียดเริ่มขยายอำนาจเข้าควบคุมพื้นที่ชายแดนตะวันตกเฉียงเหนือ นับแต่ก่อตั้งราชวงศ์เลหลังทัพไคเวียดชนะหัวพันหรือโกลาว โกลาวจึงยอมเจรจาสามัคคี ช่วงทศวรรษที่ 1430 - 1450 ล้านช้างหรือหัวเมืองลาวมี ความสัมพันธ์อันดีกับไคเวียด ยอมรับอำนาจของไคเวียดเหนือหัวเมืองพวนแต่อาจลอบขยายอำนาจแทรกเข้าไปใน หัวเมืองพวน ในช่วงทศวรรษที่ 1440 ขณะเกิดความไม่สงบในไคเวียดหรือสงครามกับจามปา (The Imperially Ordered Mirror and Commentary on the History of the Viet I, 1998: 901)

3.3 สงครามและความขัดแย้ง

สองอาณาจักรเป็นเครือข่ายพันธมิตรทางการเมืองในสมัยจารีตนั้นดำรงอยู่ท่ามกลางภาวะสันติ สงครามกับ ความขัดแย้งพบใน 3 เหตุการณ์ ดังนี้

เหตุการณ์ที่ 1 ทั้งสองอาณาจักรมีกรณีพิพาทดินแดนซึ่งเป็นเขตอาศัยของกลุ่มคนที่หลากหลายภาษาและวัฒนธรรม ได้แก่ พื้นที่หัวพัน (ข้าเหนือ) กับเชียงขวางตั้งในดินแดนฝั่งตะวันออกของล้านช้าง หรือฝั่งตะวันตกของอาณาจักรไต่เวียด (The Imperially Ordered Mirror and Commentary on the History of the Viet I, 1998: 1101-1102) ใน ค.ศ. 1430 จักรพรรดิเลเหล่ย (ครองราชย์ ค.ศ. 1428-1433) เริ่มขยายอำนาจ ไปทางไอลาว ซึ่งอาจเป็นรอยต่อไปยังยูนนาน The Complete Book of the Historical Records of the Great Viet II (1998: 306) กล่าวถึง จักรพรรดิเลเหล่ยเข้าการปราบปรามกลุ่มชนพื้นเมืองบริเวณชายแดนอย่างน่าสนใจความว่า

ใน ค.ศ. 1431 ... แล้วก็กำหนด หัวหน้าชนเผ่าเขตปกครองพื้นเมืองนิญเหวียน ก่อกบฏ จักรพรรดิให้ส่งองค์ชายตือเต้และขุนพลเลซัดไปปราบ ... แล้วก็กำหนดร่วมมือกับคชาหลาย ข้ากบฏของไอลาว กำหนดรังควานผู้คนบริเวณชายแดน ความทราบถึงจักรพรรดิจึงให้ส่งแม่ทัพไปปราบ หลังจากนั้นจึงทรงนำทัพไปปราบด้วยพระองค์เอง ค.ศ. 1432 ... จักรพรรดิเสด็จไปตีไอลาวอีกครั้ง

เหตุการณ์ที่ 2 หลักฐานชั้นรองของรัฐบาลสยามกับรัฐบาลอาณานิคมฝรั่งเศส ระบุว่าไต่เวียด รุกรานล้านช้างในรัชสมัยพระเจ้าไชยจักรพรรดิ แผ่นแผ่น ผู้หลบหนีกองทัพไต่เวียดมาประทับ ณ เมืองเชียงคาน ตราบจน-วาระสุดท้ายของชีวิต ใน ค.ศ. 1479 จักรพรรดิเลทัยตง แห่งอาณาจักรไต่เวียดสั่งแม่ทัพบุก อาณาจักรล้านช้างหลวงพระบาง เพราะโกรธแค้นที่เจ้าล้านคำแดง ททรยศหักหลังเสด็จไป (เลเหล่ยหรือจักรพรรดิเลทัยโต) โดยกษัตริย์ล้านช้าง (เจ้าล้านคำแดง) ผิดคำมั่นที่จะช่วยเหลือสู้รบกับกองทัพราชวงศ์หมิง แต่เจ้าล้านคำแดงกลับไปช่วยจีนขับไล่ กองทัพเลเหล่ยออกจากอาณาจักรล้านช้าง (Le Boulanger, 1931: 57) ชุดเอกสารสยามระบุ พระเจ้าไชยจักรพรรดิแผ่นแผ่น กษัตริย์ ล้านช้างสู้กองทัพไต่เวียดไม่ได้ ต้องหลบหนีมาที่เมืองด่านซ้าย แต่พระราชโอรสสามารถขับไล่แม่ทัพไต่เวียดออกไปจาก ดินแดนล้านช้างได้สำเร็จ (พงศาวดารล้านช้างประชุมพงศาวดารภาคที่ 1 พ.ศ. 2457, 2559: 18; พงศาวดารหลวงพระบาง พ.ศ. 2460, 2563: 18) ชุดเอกสารเวียดนามระบุ จักรพรรดิเลทัยตงรับสั่งให้แม่ทัพถอนกองกำลังออกจาก อาณาจักรล้านช้าง (The Imperially Ordered Mirror and Commentary on the History of the Viet II, 1998: 879, 890)

เหตุการณ์ที่ 3 จากหลักฐานสยาม (พงศาวดารหลวงพระบาง พ.ศ. 2460, 2563: 26) ชุดหลักฐานรัฐบาลอาณานิคมฝรั่งเศส (Le Boulanger, 1931: 139) ระบุว่า จักรพรรดิอานาม ให้ความช่วยเหลือเจ้าไชยองค์แก้วเข้ามาโจมตีเจ้านันทราช เพื่อแย่งชิงบัลลังก์กรุงเวียงจันทน์ ซึ่งส่งผลต่อการแยกตัวของอาณาจักรล้านช้างหลวงพระบาง กับอาณาจักรล้านช้าง เวียงจันทน์ และอาณาจักรล้านช้างจำปาศักดิ์ เอกสารไต่เวียดกล่าวถึงประมุขของเมืองพวนได้เป็นสื่อกลางช่วยเหลือเจียวฟู (เจ้าไชยองค์แก้ว) ให้กลับไปครองอำนาจ (The Imperially Ordered Mirror and Commentary on the History of the Viet II, 1998: 1147)

สรุปผลการวิจัยและการอภิปรายผลการวิจัย

สรุปและอภิปรายผลต่องานวิจัยนี้ด้วยกัน 3 ประเด็นด้วยกัน

1. ตำนานขุนบรมราชาที่ราชกับการสร้างความยิ่งใหญ่ของชนชาติลาวเหนือชนชาติเพื่อนบ้าน นักประวัติศาสตร์สังคมนิยมลาวในปัจจุบันใช้ตำนานขุนบรมราชาที่ราชอธิบายความชอบธรรมทางการเมืองให้กับศูนย์อำนาจทางการเมืองของตนเองในฐานะ “พี่ใหญ่” ของกลุ่มคนที่พูดภาษาตระกูลไทกะได ที่ไม่เกี่ยวข้องกับบรรพชน ชาวเวียดนาม แต่ การศึกษาบางชิ้นเสนอว่า บรรพชนชาวเวียดนามส่วนหนึ่งมีภูมิลำเนาเดิมอยู่ในพื้นที่แม่น้ำดำ ต่อมา ได้ผสมผสานชาติพันธุ์กับกลุ่มคนในพื้นที่ราบลุ่มแม่น้ำแดง จุดกำเนิดของชาวล้านช้างกับชาวเวียดนามจึงคล้ายคลึงกับเพื่อนบ้านของกลุ่มคนที่มีความหลากหลายด้านวัฒนธรรมและภาษาที่รวมอาศัยในพื้นที่ตอนใต้ของจีนหรือ พื้นที่ตอนเหนือ ของเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ หรือ ตอนเหนือของพื้นที่อินโดจีน ดังนั้นเอกสารเวียดนามที่ไม่ยอมรับการเป็นเครือญาติกับ ชาวล้านช้างแสดงให้เห็น โครงสร้างทางการเมืองที่แตกต่างกัน มีข้อสังเกตว่า ตำราประวัติศาสตร์ฉบับมาตรฐานของ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว (Photisane, 1996: 142 cited from Phommachan et al, 2000: 40) ไม่กล่าวถึง ความสัมพันธ์เชิงเครือญาติของขุนบรมราชาที่ราชกับอาณาม โดยระบุว่า ไอรสล่าดับที่ 3 ไปปกครองเมืองพิมายไม่ใช่ เมืองอาณาม

2. ระบบอุปถัมภ์กับเครือข่ายพันธมิตรทางเศรษฐกิจและการเมือง

อาณาจักรล้านช้างกับอาณาจักรไควเวียดยังมีความสัมพันธ์ยึดโยงด้านเศรษฐกิจและการเมือง พบว่าสาเหตุที่อาณาจักรไควเวียดแทรกแซงและขยายอำนาจเข้ามาในพื้นที่ฝั่งตะวันออกของล้านช้าง หรือชายแดนฝั่งตะวันตกของไควเวียด เพื่อควบคุมเส้นทางการค้าไปยังมณฑลยูนนานของจีน (Li, 2010: 83-123) ด้วยเหตุนี้ สองอาณาจักรจึงเกิดความขัดแย้งและทำสงครามกันในดินแดนที่ราบสูงเชียงขวางและเมืองหัวพัน ที่เป็นรัฐกันชนของสองอาณาจักรช่วง ค.ศ. 1438-1713 อาณาจักรล้านช้างยอมรับอำนาจของไควเวียดในดินแดนเชียงขวาง โดยเชียงขวางส่งบรรณาการให้แก่อาณาจักรล้านช้างและอาณาจักรไควเวียด (The Imperially Ordered Mirror and Commentary on the History of the Viet II, 1998: 900-901) ชาวอาณามบันทึกประวัติศาสตร์ความสัมพันธ์กับอาณาจักรล้านช้างที่มีชนพื้นเมืองหรือศูนย์อำนาจตามรอยต่อพรมแดนสองอาณาจักรเป็นตัวละครเอก ไม่ใช่ศูนย์อำนาจที่หลวงพระบางหรือเวียงจันทน์ ดังนั้น เมืองเชียงขวางหรือเมืองซำเหนือ ซึ่งเป็นถิ่นพำนักของกลุ่มชาติพันธุ์ที่หลากหลายจึงจัดอยู่ในเครือข่ายพันธมิตรทางการเมืองของอาณาจักรไควเวียด โดยตั้งแต่ ค.ศ. 1438 เป็นต้นมา อาณาจักรพวนเชียงขวางเป็นรัฐบรรณาการของอาณาจักรไควเวียด (Li, 2010: 89) ระบบความสัมพันธ์เชิงอุปถัมภ์ที่ศูนย์กลางอาณาจักรไควเวียดกับล้านช้างติดดินแดนชนกลุ่มน้อยอาจส่งผลกระทบต่อความมั่นคงของอาณาจักร กลุ่มเคลื่อนไหวทางการเมืองใดที่ควบคุมพื้นที่แห่งนี้ย่อมได้เปรียบ ด้านยุทธศาสตร์หรือเป็นผู้ชนะในสงครามกับความขัดแย้ง

3 ความสัมพันธ์ในระบบจารีตสะท้อนความสัมพันธ์ปัจจุบันสงครามไควเวียดล้านช้างใน ค.ศ. 1470-1479 คือ ความขัดแย้งครั้งใหญ่ในประวัติศาสตร์สมัยจารีตของสองอาณาจักร รัฐลาวไม่ได้ใช้ประวัติศาสตร์แห่งความขัดแย้งในครั้งนี้อำนาจสร้างความปวติร้ายให้กับประชาชนชาวลาวกับ

ชาวเวียตนาม ซึ่งแตกต่างจากกรณีสงครามเจ้าอนุวงศ์ (Phommachan et al, 2000: 379-459) ยิ่งไปกว่านั้น นักประวัติศาสตร์สังคมนิยมลาวได้ปรับเปลี่ยนทัศนคติของชาวลาวบางส่วนที่ไม่ไว้วางใจชาวเวียตนาม ด้วยการใช้อัตราการรับปัจจุบัน เสริมความเหตุการณ์ในครั้งนี้ใหม่ ด้วยการอ้างว่า เมื่อทหารใดเวียตตกค้างในล้านช้าง ไม่ยอมกลับบ้านเกิดเมืองนอน พวกเขาได้กลายเป็นประชาชนลาว และนี่คือจุดกำเนิดที่มีชาวเวียตนามอาศัยในดินแดนลาว เพื่อรองรับระบบความสัมพันธ์พิเศษแบบรอบด้านของรัฐบาลลาวกับเวียตนาม (Boupha, 2017: 182-187; สุธิดา ตันเลิศ และอนันท์ธนา เมธานนท์, 2565ก: 74-78) เหตุการณ์นี้ คือ ตัวอย่างการใช้อัตราการรับผลประโยชน์ของปัจจุบัน (Phommachan et al, 2000: 167) รัฐลาวต้องการแสดงให้เห็นประวัติศาสตร์มิตรภาพของสองรัฐที่มีมาอย่างยาวนานตั้งแต่ก่อนสมัยอาณานิคม ทัศนคติของชาวลาวหรือชาวเวียตนาม ที่ไม่ชอบกันและกันนั้นควรลดลง เพราะในอดีตนั้นบรรพชนของสองรัฐต่างพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน (Sutida Tonlerd, 2019: 107)

ข้อเสนอแนะการวิจัย

ที่มวิจัยเห็นว่า การศึกษาความสัมพันธ์ของอาณาจักรล้านช้างกับอาณาจักรไต่เวียด ช่วง ค.ศ. 1353-1713 ควรค้นหาหลักฐานที่หลากหลายเพิ่มเติมเพื่อตอบคำถามว่าอาณาจักรไต่เวียดมีอิทธิพลต่อการก่อตัวของอาณาจักรล้านช้างใน ค.ศ. 1353 อย่างไร รวมถึงพัฒนาการคำว่า “แกว” ในเอกสารโบราณสองฝั่งของ ซึ่งเป็นประเด็นที่ควรได้รับการศึกษาและค้นคว้าต่อไป

รายการอ้างอิง

- ดาร์รัตน์ เมตาริกานนท์. (2562). **ความสัมพันธ์ทางการเมืองลาว-เวียตนาม ค.ศ. 1353-1975**. ขอนแก่น: ศูนย์พหุ-ลักษณะ มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- เดิม วิภาคย์พจนกิจ. (2530). **ประวัติศาสตร์ลาว**. กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์.
- ประพฤติ สกลรัตนเมธี และวินัยพงศ์ ศรีเพียร. (2537). บทบาทของล้านนาในวิกฤตการณ์ทางการเมืองในราชอาณาจักรลาว พ.ศ. 2002-2024. **วารสารรวมบทความประวัติศาสตร์**. 16, 98-110.
- โยชิยุกิ มาซุฮาระ. (2547). **ประวัติศาสตร์เศรษฐกิจของราชอาณาจักรลาวล้านช้าง**. กรุงเทพฯ : พิมพ์สมพรต้นตึงเซนเตอร์.
- พงศาวดารล้านช้าง ประชุมพงศาวดาร ภาคที่ 1 พ.ศ. 2457**. (2559) สืบค้น 1 พฤษภาคม 2564, จาก <https://th.wiki source.org/wiki/>
- พงศาวดารหลวงพระบาง พ.ศ. 2460**. (2563). สืบค้น 1 พฤษภาคม 2564, จาก <https://th.wikisource.org/wiki>
- ประชุมพงษาวดารภาคที่ 9 คำนำ พ.ศ. 2461**. (2564). สืบค้น 8 กันยายน 2564, จาก <https://th.wikisource.org/wiki/>

- ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร. (2555). **จารึกพ่อขุนรามคำแหงลัทธิที่ 1 ด้านที่ 4 พ.ศ. 1835**
 สืบค้น 5 กรกฎาคม 2562,จาก https://db.sac.or.th/inscriptions/inscribe/image_detail/51
- สจ๊วต-ฟ็อกซ์,มาร์ติน. (2553). **ประวัติศาสตร์ลาว**. ผู้แปลจิราภรณ์ วิญญรัตน์. กรุงเทพฯ: มูลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์.
- สุธิดา ดันเลิศ. (2554). **โครงการวิจัยทาสในลาวตอนใต้, ระหว่างปี ค.ศ.1779-1904**.
 งบประมาณเงินรายได้ คณะศิลปศาสตร์ พ.ศ. 2554. มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี. (เอกสาร
 ไม่ตีพิมพ์).
- สุธิดา ดันเลิศ และอนันต์ธนา เมธานนท์. (2564). **โครงการวิจัยความสัมพันธ์ระหว่าง
 อาณาจักรล้านช้างกับอาณาจักร-ไตเวียด ช่วงกลางคริสต์ศตวรรษที่ 14 ถึง
 ช่วงต้นคริสต์ศตวรรษที่ 18 (ระหว่าง ค.ศ. 1353-1713)**. เงินรายได้คณะศิลปศาสตร์
 ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2564. คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี.
 (เอกสารไม่ตีพิมพ์).
- สุธิดา ดันเลิศ และอนันต์ธนา เมธานนท์. (2565ก). **ความสัมพันธ์ล้านช้างไตเวียดระหว่าง
 ค.ศ. 1471-1591**. การประชุมวิชาการระดับชาติมหาวิทยาลัยอุบลราชธานีวิจัยครั้งที่ 16,
 11-12 กรกฎาคม 2565. ณ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี. อุบลราชธานี: มหาวิทยาลัย
 อุบลราชธานี.
- สุธิดา ดันเลิศ และอนันต์ธนา เมธานนท์. (2565ข). **ความสัมพันธ์ล้านช้างไตเวียดปี
 ค.ศ. 1353-1470**. **วารสารศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี**, 18 (1), 72-92.
- อนันต์ธนา เมธานนท์. (2554). **ตามรอยสงครามเวียดนาม-ลาวในปลายคริสต์ศตวรรษที่ 15**.
วารสารลุ่มน้ำโขง. 21(2), 115-133.
- Boupha, P. (2017). **70th year of Lao Diplomacy (1945-2015)**. [in Lao]. Vientiane:
 Foreign Institute, Ministry of Foreign Affairs of Lao Peoples Democratic
 Republic.
- Bounvilay,S. (2011). **50th year 1961-2011: Lao-China Long-Lasting Friendship
 and Stability**. [in Lao]. Vientiane: State Publishing
- The Complete Book of the Historical Records of the Great Viet, 2 vols**.
 [in Vietnamese]. (1998). Hanoi: Social Science Publishing House.
- De Xiang Khouang, S. (1950). **Histoire du Royaume Phouane par Chao
 Saignavong de Xiang Khouang**. Tradution et notes du lieutenant
 ACHARD. Retrieved December 23, 2021, from http://laocom.free.fr/01_Banniere/Phab_lao/pavat/Histoire_du_Royaume_Phouan_lao_01.pdf
- Dommen, A. (2001). **The Indochinese Experiences of the French and
 the Americans Nationalism and Communism in Cambodia, Laos, and
 Vietnam**. Bloomington and Indianapolis: Indiana University Press.

- Evans, G. (2014). The Ai-Lao and Nan Chao/ Tali Kingdom: A Re-Orientation. **Journal of the Siam Society**. 102, 221-256.
- Evans, G. (2002). **The Short history of Laos the land in between**. Singapore: Allen & Unwin.
- The Imperially Ordered Mirror and Commentary on the History of the Viet, 2 vols.** [in Vietnamese]. (1998). Hanoi: Vietnam Education Publish House Limited Company.
- Le Boulanger, P.(1930). **Historie du Laos Française**. (History of Lao French). Paris: Plon.
- Li, T. (2010). The Ming Factor and the Emergence of the Viet in the 15th Century. (pp.83-103). In Geoff Wade and Sun Laichen. (Eds.). **Southeast Asia in the Fifteenth Century: The China Factor**. Singapore: NUS Press.
- Lorrillard, M. (2001). D'Angkor au Lán Xáng: une révision des jugements. [From Angkor to Lanxang: a review of the judgments]. **Aséanie**. 7, 19-33. Retrieved December 23, 2021, from https://www.persee.fr/doc/asean_0859-9009_2001_num_7_1_1706
- Mattariganond, D., & Apichatvullop, Y. (2013). Historical Presentations in the Lao Textbooks: From the Independent to the Early Socialism Period (1949-1986). **Journal of Mekong Societies**. 1(2), 87-122. Retrieved May 8, 2023, from <https://so03.tci-thaijo.org/index.php/mekongjournal/article/view/10634>
- Nhan Dan Online (NDO). (2023). **A highlight of Vietnam - Laos great friendship**. Retrieved May 10, 2023, from <https://en.nhandan.vn/a-highlight-of-vietnam-laos-great-friendship-post121743.html>
- Phommachan, N. et al. (2000). **History of Laos: Ancient Epoch - Contemporary Period**. [in Lao]. Vientiane: State Publishing.
- Rathie, M. (2017). 2 The History and Evolution of the Lao People's Revolutionary Party. (Pp.19-55). In Vanina Bouté and Vathana Pholsena. (EDS). **Changing lives in Laos society, politics, culture in a post-socialist state**. Singapore: NUS PRESS.
- Rattanavong, H.. trans. (n.d.). **Lao country in 1640 A.D. by Marini**. [in Lao]. Translated from French to Lao. Vientiane: State Publishing.
- Sutida Tonlerd. (2019). Book Review: Laos-Vietnam Political Relationships, AD 1353-1975. **Journal of Mekong Societies**. 15(2), 102-107.

- Tanham, G. K. (1961). **Communist revolutionary warfare the Viet Minh in Indochina**. Boulder and London: Westview Press.
- Taylor, K. W. (1983). **The Birth of Vietnam**. Berkeley: University of California Press.
- Viravong, S. (1964). **History of Laos**. 2nd ed. New York: Paragon book reprint corp.
- Wade, G. (2005). **Southeast Asia in the Ming Shi-lu: an open access resource**. Retrieved July 1, 2020, from www.epress.nus.edu.sg/msl/.
- Wade, G. and Laichen, S. Eds. (2010). **Southeast Asia in the Fifteenth Century: The China Factor**. Singapore: NUS Press.
- Whitmore, J.K. (2004). The Two Great Campaigns of the Houng-Duc Era (1470-1497) in Dai Viet. **South East Asia Research**. 12(1), 119-136.
- Yang,K. (2013). **Laos and Its Expatriates XP in the United States**. Baltimore: Publish America.